

BILTEN RG 35

Bilten Radne grupe za Poglavlje 35
Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji

NACIONALNI KONVENT

Nacionalni konvent o Evropskoj uniji predstavlja stalno telo u okviru kojeg se vodi tematski strukturirana debata predstavnika državne administracije, političkih partija, nevladinih organizacija, stručnjaka, privrede, sindikata i profesionalnih organizacija, o pristupanju Srbije Evropskoj uniji.

RADNA GRUPA 35

Cilj Radne Grupe za pregovaračko poglavlje 35 jeste da pomogne proces normalizacije odnosa i unapredi život građana Srbije i Kosova kroz zastupanje predloga praktičnih politika, konkretnih rešenja za implementaciju Briselskog sporazuma i kroz promociju vrednosti Evropske unije.

Radna grupa je otvorena za sve organizacije civilnog društva, profesionalna i akademска udruženja i pojedince-eksperte koji se bave ovom temom.

JEDINO DEMOKRATIJA MOŽE DONETI STABILNOST (NA) BALKANU

Maja Bjeloš, viša istraživačica

maja.bjelos@bezbednost.org

Suverenitet je apstraktan koncept. Registarske tablice nisu. Krajem jula, Vlada Kosova zatražila je od građana srpskog porekla da preregistrovu vozila sa PR, KM, PZ, GL, PE, UR i ĐA oznakama na RKS (Republika Kosovo) registarske oznake, što je izazvalo protest onih koji još uvek ne prihvataju suverenitet Prištine. Intervencija međunarodne zajednice doprinela je da se primena odluka kosovske vlade odloži, ali kriza može ponovo izbiti prvog novembra kada bi novi vladini propisi trebalo da stupe na snagu.

Poslednja kriza na Kosovu je još jedno podsećanje na pogrešne poteze Evropske unije na Balkanu. Poslednjih 15 godina, lideri zapadnoevropskih zemalja i međunarodne organizacije radili su na ublažavanju tenzija između Kosova i Srbije, sve vreme podržavajući korumpirane stabilokrate koji te tenzije i održavaju. Kako bi očuvale mir i stabilnost u regionu, zapadnoevropske zemlje podržale su zvaničnike u Beogradu i Prištini, uz njihovo obećanje da će svoje sporove rešiti kroz dijalog i izabrati evropske integracije umesto usklađivanja sa Rusijom. Zauzvrat, ovim stabilokratama je dat međunarodni legitimitet i odrešene ruke u vođenju svojih zemalja. To je dovelo i do stvarnog napretka, kao što je integracija pretežno srpskog severnog dela Kosova

u pravni i politički sistem zemlje. Međutim, lideri u Beogradu i Prištini su taj napredak iskoristili kako bi konsolidovali svoj međunarodni imidž mirotvoraca i izbegli kritike zbog nedemokratskog delovanja. To im je omogućilo da steknu moć, dok su istovremeno podsticali nacionalizam i nastavili sa urušavanjem ljudskih prava i vladavine zakona – čineći time stvarni i dugoročni mir nemogućim. Rezultat takvih akcija je da nakon 11 godina pregovora srpski i kosovski lideri nisu normalizovali odnose, nisu približili svoje zemlje Evropskoj uniji, niti su ograničili uticaj Rusije na Balkanu. Umesto toga, nastavili su da podstiču brojne krize niskog intenziteta kako bi osigurali svoje pozicije partnera u dijalogu i mirotvoraca.

Umesto da krive Rusiju za probleme u regionu i nastavljaju sa neuspešnim strategijama, lideri sa Zapada treba da daju prioritet demokratizaciji Kosova i Srbije. Između ostalog, to bi podrazumevalo demokratizaciju procesa dijaloga koji vodi Evropska unija, kako bi postao transparentniji, odgovorniji i inkluzivniji. Imajući u vidu činjenicu da Kosovo i Srbija u velikoj meri zavise od inostranog finansiranja, finansijska podrška trebalo bi da bude uslovljena izgradnjom demokratskih i multietničkih institucija koje će sprovoditi postojeće i buduće mirovne sporazume.

Kriza oko registrarskih tablica

Pre 11 godina, srpski i kosovski lideri postigli su sporazum u Briselu radi osiguranja slobode kretanja za Srbe i Albance koji žive na Kosovu. Ipak, Srbija je primenila diskriminatorene mere prema vlasnicima automobila sa kosovskim tablicama. Recipročno, Vlada Kosova zabranila je kosovskim Srbima da putuju južno od reke Ibar bez upotrebe novih RKS tablica. U toku leta, saopšteno je da će stanovnici opština sa srpskom većinom na severu Kosova morati da pribave kosovske registarske oznake i da će građanima Srbije koji putuju na Kosovo biti uručena privremena dokumenta za ulazak koje izdaju kosovske vlasti. Kao odgovor na to, Srbi na severu Kosova, protiveći se tvrdnjama Prištine o punom suverenitetu nad njihom regijom, blokirali su puteve koji vode do dva granična prelaza sa Srbijom. Srećom, kriza je rešena u roku od nekoliko sati. Uz pojačano prisustvo NATO snaga i podršku EU zvaničnika, američki ambasador na Kosovu zatražio je od premijera Albina Kurtija da odloži sprovođenje novih mera do 1. septembra. Nakon odlaganja primene mera, lokalni stanovnici su uklonili barikade.

Iako su Kosovo i Srbija pronašli rešenje za lična dokumenta, nesporazum oko registrarskih tablica još uvek traje. Nakon još jednog odlaganja, kosovski Srbi sada imaju rok da do 31. oktobra zamene svoje sadašnje registarske tablice. U razgovoru sa lokalnim stanovništvom, neki kosovski Srbi su odlučili da bojkotuju nove mere, dok su drugi preregistrovali svoja vozila. Treća grupa građana je zaglavljena u birokratskom čorsokaku jer ne mogu dobiti lična dokumenta izdata koja su neophodna za preregistraciju. Sve ukazuje na to da bi se krajem oktobra mogli javiti dodatni problemi.

Nazad za pregovarački sto

Odmah nakon što su kosovski Srbi blokirali puteve, zvanični predstavnici Evropske unije, NATO-a i Sjedinjenih Država pozvali su zvaničnike u Beogradu i Prištini da se vrate za pregovarački sto kako bi se pronašlo održivo rešenje. Međutim, politički dijalog na visokom nivou koji facilitira Evropska unija je u zastoju poslednjih nekoliko godina zbog otvorenog neprijateljstva između kosovskog premijera Aljbina Kurtija i predsednika Srbije Aleksandra Vučića, kao i zbog odluke kosovske vlade da uvede carine na robu iz Srbije.

Ovo pokazuje domete bilateralnog dijaloga bez sveobuhvatnijeg pristupa. Beograd i Priština su od 2011. godine zaključili više od 20 sporazuma radi rešavanja niza konkretnih problema i na taj način doprineli normalizaciji odnosa. Najveći iskorak ostvaren je postizanjem Briselskog sporazuma 2013. godine, koji je rezultirao raspuštanjem srpskih institucija na Kosovu, uključujući policiju, pravosuđe i jedinice civilne zaštite, uz integraciju opština sa srpskom većinom u pravni i politički sistem Kosova. Pošto se zajednica kosovskih Srba opirala ovim potezima, oni su bili mogući samo kao rezultat ozbiljnih pritisaka iz Beograda, koji su uključivali i političko nasilje nad lokalnim stanovništvom, kao i garancije Vlade Srbije. Kao utešnu nagradu za prihvatanje integracije, Beograd je obećao i osnivanje Zajednice srpskih opština (ZSO), koja bi opštinama sa srpskom većinom na Kosovu omogućila viši nivo samouprave. Političari u Prištini do danas odbijaju da sprovedu deo Briselskog sporazuma koji se odnosi na ZSO, tvrdeći da bi to dovelo do stvaranja još jedne Republike Srpke.

Svi dalji razgovori Beograda i Prištine bili su usmereni na uspostavljanje punog suvereniteta Prištine na čitavoj teritoriji Kosova. Na kraju, dijalog bi trebalo da se završi potpisivanjem pravno obavezujućeg sveobuhvatnog sporazuma i priznanjem nezavisnosti Kosova od strane Srbije. Međutim, političke elite u Srbiji svaki takav sporazum sa Prištinom vide kao političko samoubistvo. Kao rezultat toga, skoro čitavu deceniju, EU medijatori dopustili su političkim liderima kosovskih Albanaca i Srbije da drugačije tumače sporazume, čime su podstakli različita očekivanja na obe strane i ostavili građane dve zemlje nespremne za kompromise koje bi trajni sporazum zahtevao. Takvo vođenje dijaloga od strane EU omogućilo je srpskim zvaničnicima da sačuvaju ugled i ostanu na vlasti predstavljajući svoje kompromise kao diplomatske pobeđe.

Biće teško dalje integrisati srpsku zajednicu ili uspostaviti pun suverenitet Prištine bez aktivne podrške Beograda. Ipak, u nedostatku inkluzivnijeg procesa dijaloga, ovo bi kosovskim Srbima delovalo kao izdaja, što bi prouzrokovalo negativnu reakciju lokalnog stanovništva ili dovelo do toga da Beograd na kraju odustane (od integracije). Srpski političari često tvrde da zastupaju interes kosovskih Srba u pregovorima, ali Vučić je zapravo nastojao da

učvrsti svoju kontrolu nad srpskim stanovništvom na Kosovu. To čini preko Srpske liste, stranke koja ima 10 mesta u kosovskom parlamentu i ministra u Vladi Kosova. Srpska lista je pobedila i na lokalnim izborima 2019. godine sa više od 90 posto glasova Srba. Pojedini stručnjaci iz Beograda misle da su „ove pobede ohrabrike Vučića da pregovara u ime skoro svih Srba na Kosovu“. Međutim, iako Vučić pokušava da suzbije kritičke glasove, nezadovoljstvo ustupcima koje je Beograd ponudio u Briselu raste. Meštani tvrde da Srpska lista ništa nije učinila da zaštitи interes Srba, pa čak ni da ih obavesti o nedavnim odlukama kosovske vlade.

Šta dalje?

Jedna od poukakrize oko registarskih oznaka jest da je u nedostatku funkcionalnog i inkluzivnog dijaloga između političkih lidera, izbijanje nestabilnosti i nasilja vrlo verovatno. Trenutni dijalog između Beograda i Prištine je elitistički proces koji se odvija iza zatvorenih vrata u Briselu, bez doprinosa građana i predstavnika civilnog društva. Do sada, nijedan od političkih lidera nije pokazao istinsku posvećenost izgradnji nacionalnog konsenzusa za podršku pregovorima. Kada je Kurti po drugi put došao na vlast, u februaru 2021. godine, izjavio je da dijalog sa Srbijom nije prioritet njegove vlade. Umesto na primenu (briselskih) sporazuma koje su postigli njegovi prethodnici, Kurti se usmerio na jačanje međunarodnog legitimeta Kosova. To je uključivalo lobiranje za članstvo u međunarodnim organizacijama i priznanje od strane pet zemalja Evropske unije koje još uvek nisu priznale nezavisnost Kosova — Španija, Grčka, Kipar, Rumunija i Slovačka.

Evropska unija ostaje u vodećoj ulozi u procesu, međutim, njeni posrednici u dijalogu dolaze iz zemalja koje ne priznaju Kosovo i ne uživaju visok nivo poverenja među Albancima i političarima na Kosovu. Uprkos tome, Specijalni predstavnik EU za dijalog Beograda i Prištine očekuje da finalni dogovor o normalizaciji odnosa između dve zemlje bude postignut pre izbora za Evropski parlament 2024. godine. Zvaničnici EU smatraju da su naredne dve godine povoljne za zaključivanje pravno obavezujućeg sporazuma, jer se ne očekuju vanredni izbori na Kosovu ili u Srbiji.

Ukratko, Evropska unija očekuje od balkanskih stabilokrata da ponovo “isporuče” sporazum o

Kosovu. Ovo je potencijalno opasna situacija. Poslednji put kada je Evropska unija očekivala da Srbija napreduje po pitanju Kosova, zatvorila je oči pred urušavanjem demokratije i vladavine prava. Kao rezultat toga, Srbija je pod vođstvom Aleksandra Vučića krenula ka autokratiji, a sama država postala je izvor nesigurnosti za sopstvene građane i izvoznik nestabilnosti na Balkanu. Nakon ruske agresije na Ukrajinu, mnogi građani Srbije strahuju da bi Zapad zbog želje za stabilnošću po svaku cenu mogao ponovo da zažmuri pred rastućim autoritarizmom. To bi predstavljalo ozbiljan udarac civilnom društvu, koje je skoro 30 godina radilo na demokratizaciji Srbije i unapređenju vladavine prava.

Kosovo je trenutno demokratičnije od Srbije, a njegova vlada je transparentnija. Međutim, ako Kosovo želi da se smatra potpuno funkcionalnom demokratijom, ono bi trebalo da garantuje bezbednost, pravdu i osnovne usluge svim svojim građanima, bez obzira na njihovu etničku pripadnost. Takođe je neophodno da kosovski lideri uđu u izgradnju poverenja sa lokalnim Srbima, da se posvete rešavanju njihovih problema i pokažu da će biti tretirani kao ravnopravni građani.

Demokratija i vladavina prava, a ne stabilokrate, su ključ za očuvanje mira i stabilnosti na Balkanu. Međunarodna zajednica treba da insistira na tim vrednostima kao preduslov za trajni mir između Srbija i Albanaca. Umesto da se invazija na Ukrajinu koristi kao izgovor za kompromis u vezi sa osnovim demokratskim vrednostima, na nju bi trebalo gledati kao na lekciju o opasnostima koje vladavina moćnika može predstavljati stabilnosti. Samo podrškom lidera sa demokratskim potencijalom u Srbiji i na Kosovu Zapad može pomoći u izgradnji odgovornih institucija sposobnih za sprovođenje budućih mirovnih sporazuma.

Tekst je izvorno objavljen na [portalu War on the Rock](#).

Prevela: Gorana Pebić

SELO GORI, A BABA SE ČEŠLJA

Milica Andrić Rakić, menadžerka projekt
mandricrakic@newsocialinitiative.org

Više hiljada kosovskih Srba napustilo je i defunkcionalizovalo kosovske institucije na Severu, a javnosti u Srbiji i na Kosovu se zamajavaju EU predlozima za privremeni dogovor Beograda i Prištine koji je pravljen sa prepostavkom da je na Kosovu i dalje 4. novembar.

Više od nedelju dana nakon što su kosovski Srbi na severu napustili lokalne i centralne institucije, obim i ozbiljnost tog postupka nisu propisno shvaćeni, ni u srpskoj, ni u kosovskoj javnosti. Dok se kosovska vlada pravi da je sve u redu i svoje građane svakodnevno otvoreno laže da institucije funkcionišu i usluge se pružaju, mali deo međunarodne zajednice guši se u pokušajima da ograniči sve posledice ove odluke. Malo bliži oku oluje, vide da su ogromne, ali ih i dalje ne sagledaju u potpunosti. Ako njih pitate, francusko-nemački predlog je sada u zapećku njihovih brig.

Njihova briga je kosovski ministar unutrašnjih poslova koji najavljuje raspisivanje konkursa za preko 500 policajaca, kao da nije svima jasno da je prvo potrebno izvesti dve nove generacije (uglavnom srpskih) kadeta iz škole u Vučitrnu. Njihova briga je

predsednica Kosova koja raspisuje izbore na severu gde je 90% biračkih mesta bilo u školama koje rade u srpskom sistemu i gde brigu o bezbednosti vodi svega 10-ak policajaca Kosovske policije. Njihova briga su najavljene ostavke 56 čuvara u pritvorskoj jedinici koji čekaju da mesta napuste nakon što se za njih nađe zamena. Njihova briga je šta nakon 21. novembra.

Da mene pitate, njihova briga mora biti i šta se bahatim, agresivnim i nelegalnim postupcima Specijalnih jedinica kosovske policije jer su oni trajna pretnja miru, ali to je jedan od aspekata problema koji još uvek nije u potpunosti shvaćen. Možda zato što međunarodna zajednica i dalje nema odgovor na to ko i kako treba da preuzme bezbednosni vakuum na severu. Nema ni kosovska vlada, ali imati rešenje znači prepoznati problem, a to iz gorenavedonog se da zaključiti, nije slučaj.

Što se tiče srpske javnosti, imajući u vidu višegodišnju izloženost spektakularnim najavama kriza na Kosovu, ne iznenađuje da se i ova potcenjuje. Međutim, vuk je sada zaista došao. Situacija je ozbiljna, bezbednosno

i politički krhka i nadasve – nije lako rešiva. Ne neće biti brzog dogovra u Briselu i reseta na stanje od pre 5. novembra. Kosovski Srbi će tražiti nova institucionalna rešenja za sever Kosova i eventualni povratak, ako do njega dođe, neće teći lako.

Valja imati na umu da, pre političkih uslova za povratak, a sada su to formiranje ZSO i uvođenje KS tablica, treba da se ostvare i određeni administrativni uslovi. Sve i da pretpostavimo da su političke volje u Beogradu i Prištini na najvišem mogućem nivou, pripreme za povratak bi podrazumevale, kao i 2013. usvajanje Zakona o amnestiji, a sada i promene brojnih procedura za zapošljavanje u kosovskim institucijama.

Za razliku od 2013. kada je integracija izvršena sa ljudima koji nikada nisu radili u kosovskim institucijama, sada je situacija potpuno drugačija. Sada govorimo o eventualnoj reintegraciji hiljade bivših zaposlenih kosovskih institucija koji su nakon više godina rada u njima, odlučili da im okrenu leđa. Na Kosovu je policajcima koji su napustili službu po važećim propisima onemogućeno da se ikada vrate i to je prva mera koja bi morala biti izmenjena. Tu je i neprimeren uticaj na, inače nezavisne institucije, Kosovski tužilački i sudski savet da na predajašnje funkcije vrati iste ljudi (opet pod uslovom da ti ljudi to žele). A najkomplikovanije od svega, je ponovna izgradnja poverenja i između bivših kolega, ali i između vlade Kosova i eventualno reintegrisanih Srba. I to je najveći problem.

Još [oktobra 2021.](#), su srpske nevladine organizacije sa Kosova upozorile da Specijalne jedinice kosovske policije ne smeju da preuzimaju nadležnosti Regionalnog policijskog direktorata – Sever. Te akcije ne samo da nisu bile policijski dobro pripremljene jer nisu bile koordinisane sa Regionom Sever, već su često izazivale tenzije, a ponekad i sukobe sa građanima pri čemu bi se policajci Regionalnog direktorata između medija koji traže informacije za nešto što se bez njihovog znanja događa u oblasti njihove nadležnosti, besnih građana i kolega. Kosovski MUP je time jasno signalizirao da ne veruje integrisanim Srbima, niti mehanizmima stvorenim u sklopu dijaloga, a da je osećaj bio uzajaman, pokazali su Kosovski Srbi 5. novembra.

Čak i brz (u šta ne verujem) povratak u kosovske institucije ne bi rešio problem nepoverenja koji će sada biti potpuno ogoljen. Od straha kosovskih zvaničnika da će Zajednica srpskih opština defunkcionalizovati Kosovo, sada se došlo do realizacije činjenice da Srbi Kosovo mogu da defunkcionalizuju i bez ZSO. Uveriti kosovske zvaničnike, posebno one koji su na vlasti sada, da se to neće desiti ukoliko se ZSO formira je nemoguća misija. Poput Srba sa severa, i LVV će tražiti nova institucionalna rešenja koja bi slične poteze u budućnosti neutralisala. To su teme kojima bi trebalo da se bavi analitička javnost, ne predlozima zasnovanim na zastarem okolnostima.

Saopštenje Radne grupe NKEU za Poglavlje 35

Radna grupa Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji za Poglavlje 35 izražava zabrinutost povodom situacije u opština na severu Kosova nakon napuštanja institucija od strane političkih predstavnika, policajaca, sudske i službenika. Na ovaj način stvorio se institucionalni vakum koji vodi ka pravnoj i bezbednosnoj nesigurnosti građana, čime se poništavaju pozitivni rezultati postignuti u okviru Briselskog dijaloga.

Otuda Radna grupa za Poglavlje 35 poziva sve aktere u dijalogu, uključujući i međunarodne partnerne da što hitnije organizuju nastavak dijaloga u Briselu na najvišem nivou kako bi se zajednički pronašlo rešenje za trenutnu situaciju.

Saopštenje za javnost: Prekomerna upotreba sile pripadnika policije

Ovim putem obaveštavamo javnost, nadležne policijske i pravosudne organe, kao i lokalne i međunarodne institucije i predstavnike, da je izvršni direktor NVO Aktiv Miodrag Milićević danas, ponedeljak 14. novembar, na severu Kosova, bio izložen fizičkom i verbalnom maltretiranju od strane pripadnika Jedinice specijalne policije Kosova.

Do incidenta je došlo oko 9.30 časova, u blizini prelaza Jarinje, kada je izvršni direktor NVO Miodrag Milićević zaustavljen od strane pripadnika specijalne jedinice Kosova, izdvojen iz kolone i u trenutku ispitivanja jedan pripadnik specijalne policije ga je pesnicom udario u stomak.

Istovremeno, došlo je i do verbalnog maltretiranja kada su na Milićevića policajci vikali i zahtevali da „čuti“ i postavljali mu pitanja „zašto nema kosovska dokumenta“. Tokom cele procedure od zaustavljanja do ispitivanja, izvršni direktor NVO Aktiv je u potpunosti sarađivao sa policijom i ničim nije izazvao nasilnu reakciju pripadnika policije.

NVO Aktiv je užasnuta ovim incidentom i najoštire osuđuje nasilno ponašanje pripadnika specijalnih jedinica. Saopštenje u celosti je dostupno [OVDE](#).

Prvo od mnogih poglavlja: Beogradska bezbednosna konferencija je zvanično zatvorena

Beogradska bezbednosna konferencija pod nazivom „Autoritarizam kao uzrok rata i dužnost da se odupremo“, u organizaciji Beogradskog centra za bezbednosnu politiku (BCBP), održana je u hotelu Hajat u Beogradu od 27. do 28. oktobra. Tokom dva dana i 16 panela, konferencija je okupila više od 400 učesnika i preko 80 govornika iz više od 20 zemalja.

Pred nama je mirna i zelena budućnost?

Poslednji deo konferencije – „EU i regionalna bezbednost“ obuhvatao je panele „Bezbednosna struktura u Evropi posle rata u Ukrajini“, „Zone žrtvovanja: slepe tačke tranzicije zelene energije“ i „Kosovo i Srbija – bekstvo iz čorsokaka“. Kraj rata će oblikovati budućnost evropskog mira i poretku bezbednosti i sada je vreme da se razmišlja o novoj bezbednosnoj strukturi. Takođe je značajno razmotriti zelenu transformaciju za dekarbonizaciju, koja je u srcu geopolitičke borbe, geoekonomije i demokratije. Osvrćući se na dijalog između Beograda i Prištine, panelisti su se složili da odnose Srbije i Kosova treba normalizovati, ali su se njihova mišljenja razila u pogledu načina na koji treba sagledati budućnost odnosa. Na ovom panelu razgovaralo se o raznim temama i problemima, od registrarskih tablica na Kosovu do francusko-nemačke inicijative u vezi sa dijalogom Beograda i Prištine.

Srđan Cvijić, predsednik Međunarodnog savetodavnog odbora Beogradskog centra za bezbednosnu politiku, svečano je zatvorio Beogradsku bezbednosnu konferenciju. Više o događaju je dostupno na [LINKU](#).

U Biltenu Radne grupe NKEU za Poglavlje 35 se iznose stavovi o pregovorima između Beograda i Prištine, prednostima i posledicama ponuđenih rešenja na stanje demokratije i društva u Srbiji, položaj i zaštitu etničkih zajednica na Kosovu, regionalnu stabilnost i pomirenje, Evropske integracije Srbije i druge važne teme od interesa za razvoj našeg društva. U biltenu se objavljaju tekstovi i stavovi članica Radne grupe, ali se daje mogućnost i drugim društvenim i političkim akterima da iznesu svoje stavove po pitanjima od značaja za Poglavlje 35. Bilten se objavljuje jednom mesečno, distribuira se putem elektronske pošte, i može da se preuzme sa internet stranice Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji, kao i sa stranice Instituta za teritorijalni ekonomski razvoj (InTER) koji koordinira radom Radne grupe za Poglavlje 35 i uređuje sadržaj biltena.

BILTEN RADNE GRUPE NACIONALNOG KONVENTA O EVROPSKOJ UNIJI ZA POGLAVLJE 35

Broj 49 (novembar 2022.)

poglavlje35@regionalnirazvoj.org

www.eukonvent.org

www.regionalnirazvoj.org

Mišljenja i stavovi izraženi u ovoj publikaciji ne odražavaju neophodno zvanične stavove Ambasade Kraljevine Norveške, Balkanskog fonda za demokratiju Nemačkog Maršalovog fonda SAD, kao ni Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji, niti InTER-a.